

<https://doi.org/10.53656/his2021-5-7-hex>

*Approaches in Teaching
Подходи в преподаването*

МЕТОД „ХЕКСАГОН“ В ОБУЧЕНИЕТО ПО ИСТОРИЯ

Д-р Красимир С. Кръстев

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. „Хексагон“ е иновативен за българската образователна система метод, насочен към развиване на логическото мислене и творческите способности на учениците. Чрез него не само се актуализира или разработва обхванен по съдържание учебен материал, но системното му прилагане в уроците повишава способността за възприемане. Той позволява да се премине от пасивна към активна форма на обучение, която изгражда устойчиви познавателни интереси към учебния предмет история и цивилизации.

Ключови думи: „хексагон“; „шестоъгълно обучение“; „исторически шестоъгълници“; логическо мислене

Т.нар. „шестоъгълното обучение“ е разпространено във Великобритания (Redfern 2015, 57 – 58; Mitchell 2016, 82 – 83; 97; Thomas 2017, 6 – 7). То е познато от 2011 г., когато е популяризирано от Деймиън Кларк (Thomas 2017, 6) – заместник-директор в учебното селище в Крамлингтън (Североизточна Англия). По-късно Емили Томас го адаптира за целите на обучението по история в британските училища, като използва названието „исторически шестоъгълници“ (Thomas 2017, 5 – 6). През последните години „хексагон“ намира място и в учебната практика на руските (Kostyukova, Iralieva & Kayma 2019: 109 – 113; Khlyntseva 2019, 18 – 20), беларуските (Tarasenko, 2019, 608 – 611) и украинските учители (Marinchenko 2020, 154 – 157).

Методът кореспондира с конструктивисткия и компетентностния подход в образованието, тъй като насърчава учениците да търсят връзка между факти, лични имена, историко-географски названия, понятия и др., за да ги подложат на критичен анализ. Освен това той е насочен към развиване на комуникативността, логическото мислене и творческите способности. Чрез него не само се актуализира, разработва или обобщава обхванен по съдържание учебен материал, но прилагането в уроците повишава способността за възприемане. Това го прави приспособим както за уроци, при които се преподава нов учебен материал, така и за упражнения, обобщителни уроци и лабораторни занятия.

Посредством реализирането на метода „хексагон“ учениците имат възможност да покрият част от заложените в учебните програми държавни образователни стандарти за общообразователната подготовка: да обясняват основни исторически понятия и да посочват примери за тях; да описват живота на исторически личности; да извличат информация от изображения; да различават причини от последици за значими събития (прогимназиален етап); да откриват връзката между политически, идейни и социални промени; да подбират и използват основни понятия при описание, сравнение и анализ на исторически събития и процеси; да откриват причини и последици; да извличат и интерпретират информация от изображения (I гимназиален етап) и др.¹⁾

Изпълнението на метода изисква предварителна подготовка и от педагогическия специалист, и от обучаемите. На първо място, учителят изготвя листове с определен брой шестоъгълници – от 5 – 6 до 10 – 16. Те могат да бъдат изработени не само чрез инструмента за конструиране на фигури в Microsoft Word, но и посредством готови шаблони, които се изтеглят от специализирани уеб сайтове в интернет²⁾. Всеки един от въпросните цветни или неоцветени хексагони трябва да съдържа дял от историческа информация независимо от темата – ключова дума, словосъчетание, кратко изречение или изображение. Материалите се раздават на учащите с уговорката да ги изрежат къщи, за да ги донесат за учебния час, по време на който ще влязат в приложение (Redfern 2015, 57; Mitchell 2016, 82, 97; Thomas 2017, 6 – 7; Kostyukova, Iralieva & Kayma 2019, 110).

По време на самостоятелната работа в класната стая учениците се поставя задача да подредят шестоъгълниците под формата на своеобразен пъзел. Условието, което задължително се изисква да спазват, е те да се допират едни до други, ако текстовете или изображенията върху тях имат някаква пряка логическа връзка. Други принципи, които се използват за разполагането на фигурите, са хронологическата последователност и тематичното групиране. Именно на тази база се опират и механизмите за подбора на самата историческа информация от страна на учителя. По този начин някои от многоъгълниците могат да бъдат свързани от всички страни, а други – само отчасти. Следва да се има предвид още, че отделните ученици или екипи биха ги подредили по различен начин, изхождайки от своята гледна точка и познание. При фронтална работа с целия клас педагогът проверява как са се справили възпитаниците му, които аргументират начина на изпълнение на заданието. Специално внимание се отделя на възловите събития, които предопределят развоя на други исторически прояви. Освен върху изучено съдържание методът се изпълнява и върху непознат учебен материал. За тази цел учащите напълно самостоятелно изучават текст в учебника и след това подреждат хаотично разбърканите хексагони (Redfern, 2015, 57; Mitchell 2016, 82 – 83; 97; Thomas 2017: 7; Kostyukova, Iralieva & Kayma 2019, 112; Tarasenok 2019, 609 – 611; Khlyntseva 2019, 19). Съществуват и други варианти за реализирането

на метода. Така например учителят би могъл да заложи геометрични фигури в слайд от мултимедийна презентация. Програмата Microsoft PowerPoint позволява пълноценното използване на „историческите шестоъгълници“ и чрез платформа за дистанционно обучение.

ПРИМЕР № 1. Българската възрожденска култура (VII клас)

След организация на началото на урока се преминава към актуализация на старите знания по темите „Новото българско училище“ и „Движение за независима църква“. Работейки в екипи по двама, учениците подреждат предва-

рително изработените шестоъгълници. Те търсят сътрудничеството на съучениците си и обсъждат възникналите въпроси. Оттук нататък учителят посочва обучаеми, които аргументират принципа, по който са подредили фигурите, с изображение от „Рибния буквар“ и портрети на български възрожденци. Уводната беседа обхваща съпътстващи въпроси: Защо светското образование е важно за българите през Възраждането? Какви са причините за българо-гръцкия църковен спор? Кое е общото между просветата, културата и борбата за църковна независимост? Накрая се осъществява преход към новата тема³⁾.

ПРИМЕР № 2. Студената война (IX клас)

В този случай за Студената война са предвидени две отделни теми, така че по време на единия урок да се преподават нови знания, а другият да бъде за упражнение⁴⁾. След като класът вече се е запознал с естеството на конфронтацията

между Западния и Източния блок, учителят раздава на обучаемите листове с шестоъгълници, които те да изрежат и да донесат за следващия учебен час.

Урокът упражнение започва с първоначална организация на учениците и подготовка за възприемане на новата тема. Поставя им се задача за подреждане на хексагоните, която те да изпълнят за няколко минути. По време на уводната беседа педагогическият специалист си служи с основни и спомагателни въпроси: Кой са причините за Студената война? Кога за пръв път е използвано понятието „железна завеса“? Какво цели САЩ чрез доктрината „Труман“ и плана „Маршал“? Защо Източният блок не се възползва от плана „Маршал“? Какви военнополитически и икономически организации изграждат САЩ и СССР? Защо Берлинската стена се възприема като символ на Студената война? Кой събития изправят света пред вероятността от трета световна война? Учителят има възможност да възложи и нова задача за домашна работа, като например: учащите да залепят шестоъгълниците в тетрадките си, така че нагледността да спомогне при самоподготовката им; да изготвят табло на тема „Студената война“, което да включва хексагони, фотографии, откъси от текстове, карти и др.

Основното изискване към съвременния урок по история е ученикът да излезе от традиционната роля на пасивен слушател и наблюдател и да се превърне в субект на обучението чрез пряко участие в учебния процес. Това може да се постигне най-вече с помощта на методи за преподаване, които насърчават изследователската и творческата активност. Такъв е и случаят с „исторически шестоъгълници“ – ефективно средство за интерактивна работа, по време на която обучаващите се получават възможност да обосноват своята гледна точка за изпълнение на поставена задача. Едновременно с това методът спомага за визуализиране на установени взаимовръзки и взаимозависимости, за обобщение и систематизация на изучавания учебен материал.

БЕЛЕЖКИ

1. Срв. Наредба № 5 от 30 ноември 2015 г. за общообразователната подготовка. Държавен вестник, бр. 95 от 8 декември 2015, 86 – 88.
2. <http://pamhook.com/solo-apps/hexagon-generator/>; <http://www.classtools.net/hexagon/> (достъпни на 12. 06. 2021 г.).
3. Учебна програма по история и цивилизации за VII клас. – <https://www.mon.bg/> (достъпен на 12. 06. 2021 г.). Вж. и Якимов, Г., Баева, И., Калинова, Е. & Васева, Н., 2018. История и цивилизации за VII клас. София: Булвест 2000, 20 – 23; 26 – 29; 64; Палангурски, М., Русев, Ив., Стоянов, Л., Стойчева, В., Симеонова, Ю., 2018. История и цивилизации за VII клас. София, 27 – 29; 35 – 37.
4. Учебна програма по история и цивилизации за IX клас (Общообразователна подготовка по рамкови учебни планове по чл. 12, ал. 2, т. 5 – 14, т. 16

– 18, т. 20 – 21, т. 23 – 24 от Наредба № 4 от 30 ноември 2015 г. за учебния план); Учебна програма по история и цивилизации за IX клас (Общообразователна подготовка по рамкови учебни планове по чл. 12, ал. 2, т. 2, 3, 4, 22 от Наредба № 4 от 30 ноември 2015 г. за учебния план). – <https://www.mon.bg/> (достъпен на 12. 06. 2021 г.). Вж. и Баева, И., Калинова, Е., Якимов, Г., Васева, Н., & Иванова, В. 2018. История и цивилизации. Учебник за IX клас. Втора част за IX клас при обучение с интензивно изучаване на чужд език. София: Булвест 2000, 144 – 149.

ЛИТЕРАТУРА

- Костюкова, О. А., Иралиева, В. М. & Кайма, Т. А., 2019. Шестиугольное обучение как один из приемов развития критического мышления. *Актуальные проблемы современного образования*, 1(26), 109 – 113.
- Маринченко, Г. М., 2020. Метод „гексагон“ і розвиток критичного мислення на уроках історії. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія „Педагогіка та психологія“*. Збірник наукових праць, 1(11), 154 – 157.
- Тарасёнок, Е. Н., 2019. Гексагональное обучение на уроках географии. В: Кольмакова, Е. Г., Матюшевская, Е. В., Яротов, А. Е. & Ермолович, М. М. (ред). *Современные направления развития физической географии: научные и образовательные аспекты в целях устойчивого развития. Материалы международной научно-практической конференции, посвященной 85-летию факультета географии и геоинформатики Белорусского государственного университета и 65-летию Белорусского географического общества, Минск, 13 – 15 ноября 2019 г.* Минск, 608 – 612.
- Хлынцова, Ю. В., 2019. Технология „интерактивный гексагон“, или Шестиугольное обучение в начальной школе. *Школьная педагогика*, 3(16), 18 – 20.
- Mitchell, J., 2016. *100 Ideas for Secondary Teachers. Revision*. London.
- Redfern, A., 2015. *The Essential Guide to Classroom Practice. 200 + Strategies for Outstanding Teaching and Learning*. Abingdon.
- Thomas, E., 2017. *100 Ideas for Secondary Teachers. Outstanding History Lessons*. London.

REFERENCES

- Kostyukova. O. A., Iralieva. V. M. & Kayma. T. A., 2019. Shestiugolnoe obuchenie kak odin iz priemov razvitiya kriticheskogo myshleniya. *Aktualnye problemy sovremennogo obrazovaniya*, 1(26), 109 – 113.
- Marinchenko. G. M., 2020. Metod „geksagon“ і rozvitok kritichnogo mislennya na urokakh istoriії. *Naukoviy visnik Mukachivskogo*

- derzhavnogo universitetu. Seriya „Padagogika ta psikhologiya“. *Zbirnik naukovikh prats*, **1**(11), 154 – 157.
- Tarasenok. E. N., 2019. Geksagonalnoe obuchenie na urokakh geografii. V: Kolmakova, E. G., Matyushevskaya, E. V., Yarotov, A. E. & Ermolovich, M. M. (red). *Sovremennye napravleniya razvitiya fizicheskoy geografii: nauchnye i obrazovatelnye aspekty v tselyakh ustoychivogo razvitiya. Materialy mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii. posvyashchennoy 85-letiyu fakulteta geografii i geoinformatiki Belorusskogo gosudarstvennogo universiteta i 65-letiyu Belorusskogo geograficheskogo obshchestva*. Minsk. 13 – 15 noyabrya 2019 g. Minsk, 608 – 612.
- Khlyntseva. Yu. V., 2019. Tekhnologiya „interaktivnyy geksagon“. ili Shestiugolnoe obuchenie v nachalnoy shkole. *Shkolnaya pedagogika*, **3**(16), 18 – 20.
- Mitchell, J., 2016. *100 Ideas for Secondary Teachers. Revision*. London.
- Redfern, A., 2015. *The Essential Guide to Classroom Practice. 200 + Strategies for Outstanding Teaching and Learning*. Abingdon.
- Thomas, E., 2017. *100 Ideas for Secondary Teachers. Outstanding History Lessons*. London.

HEXAGON METHOD IN HISTORY EDUCATION

Abstract. “Hexagon” is an innovative method for the Bulgarian educational system, aimed at developing the logical thinking and creative abilities of students. It not only updates or develops content-based learning material, but also its systematic application in lessons increases the ability to perceive. It allows to move from passive to active form of learning that builds sustainable cognitive interests in the subject of History and Civilizations.

Keywords: hexagon; hexagonal learning; historical hexagons; logical thinking.

✉ **Dr. Krasimir S. Krastev, Assist. Prof.**

Web of Science Researcher ID: C-4626-2019

Faculty of History

Sofia University

15, Tsar Osvoboditel Blvd

1504 Sofia, Bulgaria

E-mail: krastev@clio.uni-sofia.bg